

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. birželio 9 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Gražinos Davidonienės (kolegijos pirmininkė), Andžej Maciejewski (pranešėjas) ir Algirdo Taminsko, teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal atsakovės Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. liepos 23 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės uždarosios akcinės bendrovės „Ibrahim“ ieškinį atsakovei Nacionalinei žemės tarnybai prie Žemės ūkio ministerijos dėl delpinginių sumažinimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

- Kasacinėje byloje sprendžiama dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių ieškinio senaties taikymą ieškiniams dėl netesybų išieškojimo, aiškinimo ir taikymo.
- Ieškovė UAB „Ibrahim“ ieškiniu teismo prašė: sumažinti atsakovės Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – ir NŽT) apskaičiuotus delpingius nuo 167 054,90 Eur iki 20 964,95 Eur; pripažinti NŽT 2019 m. kovo 6 d. mokėtinų sumų už išimokėtinai parduotą žemę, palikanų ir delpinginių apskaičiavimo lentelėje Nr. 49-27 nurodytus delpinginių įskaitymus nepagrįstais; pripažinti, kad 2019 m. kovo 6 d. UAB „Ibrahim“ pagal 2005 m. spalio 25 d. valstybinės žemės pirkimo-pardavimo sutartį (toliau – ir Sutartis) skola už žemę yra 156 347,14 Eur, palikanos – 3126,94 Eur, delpingiai – 773,26 Eur.
- Ieškovė nurodė, kad 2005 m. spalio 25 d. valstybinės žemės pirkimo-pardavimo sutartinė išimokėtinai įsigijo Vilniuje, Garliūnų g. 56, esantį žemės sklypą. Sutartyje nustatyta žemės sklypo kaina turėjo būti sumokėta iki 2019 m., kartu mokant 2 proc. dydžio metines palikanas; laiku nesumokėjus mokėtinų sumų už kiekvieną pradelstą dieną skaičiuojami delpingiai – 0,05 proc. nuo mokėtinų sumų; neatsižvelgiant į pirkėjo įrašytas duomenis mokėjimo dokumentuose, sumokėti pinigai įskaitomi kaip einamųjų metų palikanos, delpingiai, mokėjimai už žemę. Ieškovė iki 2012 m. tinkamai vykdė prisintus sutartinius įsipareigojimus. Vėliau ji pradėjo vėluoti atlikti mokėjimus pagal Sutartį, o 2018 m. atliko 13 mokėjimų, kurių bendra suma – 116 000 Eur.
- Atsakovė iki 2019 m. kovo 6 d. apskaičiavo 167 054,90 Eur delpingių, o iš ieškovės 2018 m. sumokėtos 116 000 Eur sumos 85 033,54 Eur priskyrė delpingiams. Iš NŽT 2019 m. kovo 6 d. lentelės Nr. 49-27 matyti, kad atsakovė apskaičiavo delpingius už visą laikotarpį, neatsižvelgdama į Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 1.125 straipsnio 5 dalies 1 punkte įtvirtintą netesybų išieškojimo sutrumpintą 6 mėnesių ieškinio senaties terminą. Ieškovė su tokia skaičiavimu nesutinka.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

- Vilniaus apygardos teismas 2019 m. rugsėjo 26 d. sprendimu ieškinį tenkino: sumažino atsakovės NŽT ieškovei apskaičiuotus delpingius nuo 167 054,90 Eur iki 20 964,95 Eur; pripažino NŽT 2019 m. kovo 6 d. mokėtinų sumų už išimokėtinai parduotą žemę, palikanų ir delpinginių apskaičiavimo lentelėje Nr. 49-27 nurodytus delpinginių įskaitymus nepagrįstais; pripažino, kad 2019 m. kovo 6 d. UAB „Ibrahim“ pagal 2005 m. spalio 25 d. valstybinės žemės pirkimo-pardavimo sutartį skola už žemę yra 156 347,14 Eur, palikanos – 3126,94 Eur, delpingiai – 773,26 Eur.
- Teismas nustatė, kad Sutarties šaly susitarė, jog ieškovei pažadėti atsiskaityti terminus ir sąlygas, neatsižvelgiant į ieškovės įrašytas duomenis mokėjimo dokumentuose, įmokos bus paskirstomos (įskaitomos) pagal tokį eiliškumą: 1) einamųjų metų palikanos, 2) delpingiai, 3) mokėjimai už žemę. Ieškovė iki 2011 m. gruodžio 30 d. (paskutinio mokėjimo diena) Sutartį vykdė tinkamai, tačiau nuo 2012 m. sausio 15 d. iki 2018 m. vasario 18 d. mokėjimus nevykdė, t. y. Sutarties nevykdė 6 metus.
- Teismas pažymėjo, kad ieškovė neginčija netinkamo Sutarties vykdymo vėluojant sumokėti einamąsias įmokas ir dėl to jai atsiradusios pareigos sumokėti netesybas (delpingius), tačiau prašo teismo taikyti sutrumpintą ieškinio senaties terminą dėl netesybų (baudos, delpingių) išieškojimo bei sumažinti atsakovės apskaičiuotus delpingius.
- Teismas atmetė atsakovės prašymą atnaujinti senaties terminą delpingiams skaičiuoti, nes ji nepateikė jokių pagrįstų argumentų, dėl kokių pateisinamų priežasčių turėtų būti atnaujintas praleistas senaties terminas.
- Teismas nurodė, kad šalys privalo sutartį įvykdyti kuo ekonomiškiau būdu: skolininkas turi laikyti ir tinkamai vykdyti pinigines prievolės, o kreditorius – reikalauti jas vykdyti nedelsiant, pradėti priverstinį išieškojimą, taip pereinant iš skolininko skolos. Teismo vertinimu, atsakovė nesilaikė šio principo, nes, ieškovei nevykdam Sutarties sąlygą, dėl pradėti skolos išieškojimo proceso, todėl, nepriklausomai nuo to, kad ieškovė neskundė atsakovės veiksmų anksčiau, ji turi teisę kreiptis į teismą ir prašyti taikyti atsakovės suskačiuotoms sumoms ieškinio senatį.
- Teismas konstatavo, kad netesybų sumos atsakovės apskaičiuotos viršijant ieškinio senaties terminą, todėl delpingiai perskačiuotini už ne daugiau kaip 180 dienų, atitinkamai juos mažinant nuo 167 054,90 Eur iki 20 964,95 Eur.
- Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi atsakovės apeliacinį skundą, 2020 m. liepos 23 d. nutartimi Vilniaus apygardos teismo 2019 m. rugsėjo 26 d. sprendimą paliko nepakeistą.
- Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija pažymėjo, kad netesybos (šiuo atveju – pagal šalių sudarytą sutartį), išiešotos priverstinio vykdymo tvarka, gali būti mažinamos ne tik išdėdžius į neprotingą dydį, bet ir ieškinio senaties pagrindu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-138-684/2018). Kolegija konstatavo, kad atsakovė skaičiavo delpingius už ieškovės pradelstų įsipareigojimų nevykdymą, tačiau pati nesėmė jokių aktyvių veiksmų, siekdamas išieškoti skolą. Įvertinusi byloje nustatytas faktines aplinkybes ir atsižvelgusi į tai, kad reikalavimui dėl delpinginių priteisimo taikomas sutrumpintas ieškinio senaties terminas, delpingius skaičiuojant už paskutinius 6 mėnesius iki ieškinio dėl delpinginių išieškojimo pareiškimo, teisėjų kolegija padarė išvadą, jog pirmosios instancijos teismas pagrįstai tenkino ieškovės reikalavimą taikyti sutrumpintą šešių mėnesių ieškinio senaties terminą.
- Teisėjų kolegija atmetė atsakovės argumentus, kad delpingiai negali būti mažinami, nes jie jau yra sumokėti. Kolegija pažymėjo, kad šiuo atveju negalima daryti išvados, jog skolininkė (ieškovė) netesybas sumokėjo gera valia, nes, 2018 m. atlikdama 13 mokėjimų, kurių suma – 116 000 Eur, tikėjosi, kad iš sumokėtų sumų bus įskaityta tik delpingių dalis, bet ne pagrindinė skola ir palikanos, todėl CK 6.73 straipsnio 2 dalis negali būti taikoma. Atsižvelgdama į tai, kad byloje delpingių dydis nebuvo ginčijamas, apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad dėl jo atskirai nepasisako.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

- Kasaciniu skundu atsakovė NŽT prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2019 m. rugsėjo 26 d. sprendimą ir Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. liepos 23 d. nutartį bei priimti naują sprendimą – ieškinį atmesti arba grąžinti bylą nagrinėti apeliacinės instancijos teismui. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - Lietuvos civilinėje teisėje galioja vienintelė teismo teisės mažinti netesybas išimtis: nemažinamos sumokėtos netesybos (CK 6.73 straipsnio 2 dalis). Ši teisės norma taikoma tik tuo atveju, jeigu netesybos sumokėtos geru. Jeigu skolininkas atsisako mokėti netesybas, tai rodo, kad šiuo klausimu tarp šalių kilo ginčas, kuris sprendžiamas ieškinio teisenos tvarka (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-273/2005; 2007 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-85/2007; kt.). CK 6.54 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad kreditorius gautos įmokos paskirstomos pagal šame straipsnyje nustatytą tvarką, jeigu šalys nesutaria kitaip. Sutartyje ar įstatyme nustatyta įmokų paskirstymo tvarka skolininko pasiūlymu gali būti keičiama tik kreditoriui sutinkant, t. y. abiem sutarties šalims sutariant pakeisti įmokų įskaitymo eiliškumą. Kreditoriui nesutinkant keisti įmokų įskaitymo eiliškumą, įmokos toliau įskaitomos šalių sutarta arba įstatyme nustatyta tvarka (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. rugsėjo 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-332-219/2017). Šalys Sutarties 5 punktu susitarė, kad, ieškovei nesilaikant mokėjimo terminų, sumokėti pinigai pirmiausiai įskaitomi kaip palikanos, vėliau – kaip delpingiai ir tik trečiajame eile – pagrindinei skolai padengti. Ieškovės sumokėta 116 000 Eur įmokų suma buvo įskaityta Sutarties 5 punkte nustatyta eile tvarka, t. y. ieškovei geranoriškai Sutarties, su kuria susipažino ir kurią patvirtino savo parašu, nustatyta tvarka sumokėjo netesybas, todėl nebuvo teisinio pagrindo, taikant 6 mėnesių ieškinio senaties terminą, mažinti netesybų, kurios jau buvo sumokėtos.
 - Sumokėtų delpinginių negalima mažinti ieškinio senaties pagrindu, nes priešingas sprendimas suteiktų galimybę skolininkui piktnaudžiauti ieškinio senaties institutu, laiku nereaguojant į potencialių teisų pažeidimą ir reikšiant šiuo pagrindu reikalavimus jau po to, kai priverčiai yra įvykdyti. Be to, tokie veiksmai prieštarautų CK 1.133 straipsniui, kuris nustato, kad skolininkas, įvykdęs pareigą po to, kai pasibaigė ieškinio senaties terminas, neturi teisės reikalauti grąžinti tai, kas įvykdyta, nors vykdydamas jis ir nežinojo, kad senaties terminas yra pasibaigęs.
- Atsiliepimu į kasacinį skundą ieškovė prašo šį skundą atmesti ir priteisti jai patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepimas grindžiamas šiais argumentais:
 - Atsakovė kasacinio skundo argumentais ignoruoja aplinkybę, kad šioje byloje teismai sumažino apskaičiuotus delpingius remdamiesi ieškinio senaties institutu reglamentuojančiomis teisės normomis, o ne CK 6.73 straipsnio 2 dalyje ir 6.258 straipsnio 3 dalyje įtvirtinto netesybų mažinimo instituto pagrindu. Teismai pastarųjų teisės normų šioje byloje netaikė.
 - Atsakovė kasacinį skundą iš esmės grindžia pozicija, kad ieškovė, pagal Sutartį pervedusi atsakovei 116 000 Eur, gera valia sumokėjo netesybas, todėl jos negalima būti mažinamos. Ieškovės manymu, atsakovė netinkamai taiko delpinginių sumokėjimo gera valia sampratą. Įmokoms paskirstyti užterka vienos šalies – kreditoriaus – valios, todėl vien fakto, kad, skolininkui atlikus mokėjimą, kreditorius jį paskirsto, nepakanka išvada, jog netesybos yra sumokėtos geru ir negalėtų būti mažinamos. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 8 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-42/2011, išaiškinta, kad netesybų įskaitymą kreditorius vieną šalių pareiškimu netaikytas savanoriško skolininko sumokėjimo, todėl jam netaikomas CK 6.73 straipsnio 2 dalyje, 6.258 straipsnio 3 dalyje nustatytas draudimas mažinti netesybas ir neribojama teismo teisė spresti dėl protingo dydžio netesybų. Ieškovė, sužinojusi apie atsakovės atlikus įmokų paskirstymą, nedelsdama kreipėsi į teismą. Tai patvirtina, kad ieškovė neišreikšė valios geru mokėti netesybas už ilgesnį nei 6 mėn. laikotarpį. Byloje nėra įrodymų, patvirtinančių, kad ieškovė 116 000 Eur mokėjimu siekė gera valia padengti 85 033,54 Eur delpingių sumą. Kadangi atsakovės vienašališkai atlikto ieškovės įmokų paskirstymo negalima traktuoti kaip ieškovės gera valia sumokėtų netesybų, netaikytinas ir CK 1.133 straipsnyje nustatytos pasekmės.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl ieškinio senatį reglamentuojančių teisės normų aiškinimo ir taikymo

- Bylą nagrinėjė teismai nustatė, kad ieškovė 2005 m. spalio 25 d. valstybinės žemės pirkimo-pardavimo sutartį, pagal kurią išimokėtinai pirkto valstybinės žemės sklypą, nuo 2012 m. sausio 15 d. iki 2018 m. vasario 18 d. vykdė netinkamai. Atsakovė, vadovaudamasi Sutarties nuostatomis, apskaičiavo ieškovei už visą pradelstą atsiskaityti laikotarpį ir 2018 metais gautus iš ieškovės mokėjimus (116 000 Eur) paskirstė pagal Sutartįje nustatytą mokėjimų eiliškumą, įskaitydama priskačiuotas palikanas ir netesybas.
- Bylą nagrinėjė teismai, tenkindami ieškinį ir sumažindami ieškovės mokėtinų netesybų (delpingių) sumą, ieškovei reikalaujant taikė ieškinio senatį netesyboms. Teismai taip pat pripažino, kad nėra svarbių priežasčių, leidžiančių atnaujinti praleistą ieškinio senaties terminą. Taigi, teismai nagrinėjamoje byloje taikė ieškinio senatį reglamentuojančias teisės normas.
- Atsakovė, kasaciniame skunde nurodydama, kad sumokėtos netesybos negali būti mažinamos, jeigu jos jau sumokėtos, vadovaujasi CK 6.73 straipsnio 2 dalyje ir 6.257 straipsnio 3 dalyje įtvirtintomis normomis ir aptaria kasacinio teismo šių normų aiškinimo ir taikymo praktiką. Atsakovė kasaciniame skunde taip pat teigia, kad, remiantis CK 1.133 straipsniu, sumokėtų netesybų negalima mažinti ieškinio senaties pagrindu.

19. Kadangi bylą nagrinėję teismai ieškovės sumokėtas netesybas sumažino, vadovaudamiesi ieškinio senaties instituto normomis, o ne netesybų mažinimą reglamentuojančiomis [CK 6.73 straipsnio 2 dalies](#) ir [6.258 straipsnio 3 dalies](#) normomis, teisėjų kolegija daro išvadą, kad teismai nagrinėjamoje byloje netesybų mažinimą reglamentuojančių normų netaikė. Kasacinis teismas, formuodamas ir vienodindamas teismų praktiką, kiekvienoje konkrečioje byloje pasisako tik tais teisės klausimais, kurie tiesiogiai susiję su teisinių santykių konkrečioje byloje kvalifikavimu pagal bylą nagrinėjusių pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytas faktines aplinkybes ir todėl pasisako tik dėl tokių teisės normų, kurios teismų buvo taikomos ar turėjo būti taikomos konkrečioje byloje. Dėl šios priežasties atsakovės kasacinio skundo argumentai dėl [CK 6.73 straipsnio 2 dalies](#) ir [6.258 straipsnio 3 dalies](#) normų netinkamo aiškinimo ir taikymo laikytini nesutapūsiais su bylos nagrinėjimo dalyku, todėl jie nepatenka į bylos nagrinėjimo ribas. Dėl šios priežasties teisėjų kolegija nepasisako dėl kasacinio skundo argumentų dėl [CK 6.73 straipsnio 2 dalies](#) ir [6.258 straipsnio 3 dalies](#) normų aiškinimo ir taikymo ([CPK 353 straipsnio 1 dalis](#)).
20. Kaip minėta, atsakovė kasaciniame skunde taip pat kelia klausimą dėl netinkamo [CK 6.133 straipsnio](#) aiškinimo ir taikymo. Tais teisės klausimais, dėl kurių teisėjų kolegija pasisako.
21. Ieškinio senatis – tai įstatymų nustatytas laiko tarpas (terminas), per kurį asmuo gali apginti savo pažeistas teises pareikšdamas ieškinį ([CK 1.124 straipsnis](#)). Pagal [CK 1.125 straipsnio 5 dalies 1 punktą](#) ieškiniams dėl netesybų (baudos, delspinigių) išieškojimo taikomas sutrumpintas šešių mėnesių ieškinio senaties terminas. [CK 1.126 straipsnio 1](#) dalyje nustatyta, kad reikalavimą apginti pažeistą teisę teismas priima nagrinėti nepaisydamas to, kad ieškinio senaties terminas pasibaigęs, o pagal minėto straipsnio 2 dalį ieškinio senatį teismas taiko tik tuo atveju, kai ginčo šalis to reikalauja. Pagal [CK 1.131 straipsnio 1](#) dalį ieškinio senaties termino pabaiga iki ieškinio pareikšimo yra pagrindas ieškinį atmesti. Ieškinio senaties terminų sustabdymo, nutraukimo ir atnaujinimo taisyklės ([CK 1.129–1.131 straipsniai](#)) taikomos taip pat ir sutrumpintiems ieškinio senaties terminams, jeigu įstatymai nenustato ko kita.
22. [CK 1.133](#) straipsnyje įtvirtinta nuostata, jog skolininkas, įvykdęs pareigą po to, kai pasibaigė ieškinio senaties terminas, neturi teisės reikalauti grąžinti tai, kas įvykdė, nors vykdydamas jis ir nežinojo, kad senaties terminas yra pasibaigęs. Teisėjų kolegija pažymi, kad teisės doktrinoje pripažįstama, jog ieškinio senaties termino pasibaigimas nereiškia, kad skolininko prievolė pasibaigia. Ieškinio senaties termino pasibaigimas, jeigu ji taikyti prašo skolininkas, reiškia tik tai, kad kreditorius praranda teisę reikalauti įvykdyti prievolę teismine tvarka. Todėl tuo atveju, kai skolininkas įvykdė pareigą po ieškinio senaties termino pasibaigimo, negalima pripažinti, kad įvykdžius šią pareigą gautas turtas yra įgytas kreditoriaus be pagrindo. Dėl šios priežasties įstatymas tiesiogiai įtvirtina draudimą skolininkui išsireikšėti turtą, perduotą kreditoriui po ieškinio senaties termino pasibaigimo, nepriklausomai nuo to, ar skolininkas žinojo apie senaties termino pasibaigimą ir kokia būtų buvusi jo valia, jeigu jis būtų žinojęs apie tai.
23. Teisėjų kolegija pažymi, kad [CK 1.133 straipsnio](#) norma sudaro vientisą darnią sistemą su kitomis prieš tai aptartomis ieškinio senatį reglamentuojančiomis teisės normomis ir todėl [CK 1.126 straipsnio 2 dalies](#) norma, jog ieškinio senatį teismas taiko tik tuo atveju, kai ginčo šalis to prašo, [1.131 straipsnio 1 dalies](#) norma, jog ieškinio senaties termino pasibaigimas iki ieškinio pareikšimo yra savarankiškas pagrindas ieškinį atmesti, turi būti taikomos kartu su [CK 1.133 straipsnio](#) norma. Todėl jei skolininkas įvykdė prievolę kreditoriui po ieškinio senaties termino pasibaigimo ir nebegali išsireikšti tolo turto, ieškinio senaties termino taikymas praranda prasmę, dėl šios priežasties šis terminas nebegali būti taikomas. Teisėjų kolegija pažymi, kad teismas, sprenddamas skolininko reikalavimą taikyti ieškinio senatį pagrįstam, turi patikrinti, (1) koks konkretus ieškinio senaties terminas taikytinas reikalavimui, (2) kada jis prasidėjo ir kada pasibaigė, (3) ar reikalavimas pareikštas po ieškinio senaties termino pasibaigimo, (4) ar nėra pagrindo atnaujinti praleistą ieškinio senaties terminą, (5) taip pat ar nėra prievolė įvykdyti po ieškinio senaties termino pasibaigimo ir ar nėra įstatyme įtvirtinto ribojimo taikyti ieškinio senatį, įskaitant [CK 1.133](#) straipsnyje nustatytą ribojimą.
24. Kasacinis teismas, pasisakydamas dėl ieškinio senaties taikymo, yra išaiškinęs, kad ieškinio senatį turi teisę taikyti tik teismas. Įprastai ieškinio senatis taikoma, kai kreditorius pareiškia skolininkui ieškinį ir skolininkas, gindamasis nuo pareikštų reikalavimų, prašo taikyti ieškinio senaties terminą. Tuo atveju, kai teisinis reglamentavimas nustato kreditoriui teisę išieškoti iš skolininko pinigines prievoles ne teismine tvarka, skolininkas, gavęs kreditoriaus reikalavimą sumokėti skolą, gera valia ar notaro atliktą vykdymą įrašą dėl skolos išieškojimo, turi teisę ginti pažeistas teises pareikšdamas kreditoriui savarankišką ieškinį dėl ieškinio senaties terminų taikymo. Teismai, nagrinėdami skolininko ieškinį, turi vadovautis ieškinio senatį reglamentuojančiomis normomis, taip pat kaip ir nagrinėdami kreditoriaus ieškinį, kai skolininkas prašo taikyti ieškinio senatį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-332-219/2017, 49 punktą). Taigi, [CK](#) normomis nustatytas ieškinio senaties teisinis reglamentavimas nevaržo skolininko teisių, nes jis pats turi savarankišką teisę, remdamasis ieškinio senaties normomis, ginti pažeistas teises teisme, pareikšdamas ieškinį dėl senaties normų taikymo kreditoriaus skaičiuojamiems bei ne teismine tvarka reikiams ir (ar) privestai vykdomiems reikalavimams (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-332-219/2017, 50 punktą).
25. Teisėjų kolegija pažymi, kad, aiškinant [CK 1.133 straipsnio](#) normą nagrinėjamos bylos kontekste, minėtos normos aiškinimui aktualūs klausimai, ar šioje normoje įtvirtintas ribojimas taikytinas ir tuo atveju, kai skolininko savanoriškai sumokėta įmoka kreditoriui įskaitoma pagal įstatymą ar sutartyje nustatytas įmokų paskirstymo taisyklės pirmiausia priskaičiuotoms netesyboms padengti, kurioms išieškoti yra pasibaigęs ieškinio senaties terminas.
26. Šiuo aspektu būtina atsižvelgti į kasacinio teismo formuojamą [CK 6.54 straipsnio](#), reglamentuojančio įmokų paskirstymą, aiškinimo ir taikymo praktiką. Kasacinis teismas, aiškindamas [CK 6.54 straipsnio 5](#) dalį, yra nurodęs, kad jeigu skolininkas, nesant šalių sutarties, pasiūlo kitokį įmokų paskirstymą ir kreditorius su tuo sutinka, įskaitydamas lėšas pagal skolininko pasiūlytą įmokos paskirstymo eiliskumą, laikoma, kad šalys susitarė dėl kitokio įmokų paskirstymo. Tačiau, nepaisant to, kokį įmokos paskirstymo eiliskumą nurodo skolininkas, kreditorius, jeigu su tuo nesutinka, turi teisę paskirstyti įmokas pagal [CK 6.54 straipsnio 1–4](#) dalyse nurodytą eiliskumą arba, jeigu šalys yra sudariusios susitarimą dėl įmokų paskirstymo, pagal sutartyje aptartą eiliskumą (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-101-611/2017 24 punktą). Sutartyje ar įstatyme nustatyta įmokų paskirstymo tvarka skolininko pasiūlymu gali būti keičiama tik kreditoriui sutinkant, t. y. abiem sutarties šalims sutariant pakeisti įmokų įskaitymo eiliskumą. Kreditorius turi teisę nesutikti keisti įmokų įskaitymo eiliskumą. Tokiu atveju įmokos toliau įskaitomos šalių sutarta arba įstatyme nustatyta tvarka (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-332-219/2017, 34 punktą).
27. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į aptartą kasacinio teismo praktiką (nutarties 26 punktą) dėl įmokų paskirstymo, daro išvadą, jog skolininkas, mokėdamas įmokas kreditoriui ir neturėdamas kreditoriaus sutikimo dėl kitokio įmokų paskirstymo, nei nustatyta įstatyme ar šalių susitarimu, iš esmės sutinka su įmokų paskirstymu pagal įstatymą arba pagal šalių susitarimą, ir todėl toks mokėjimas vertintinas kaip savanoriškas valinis mokėjimas.
28. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į aptartus motyvus ir juos apibendrindama, išaiškina, kad [CK 1.125 straipsnio 1.126](#) straipsnio 2 dalies, [1.131](#) straipsnio 1 dalies normos aiškios taip, jog skolininkas turi teisę pareikšti teisme savarankišką reikalavimą kreditoriui dėl ieškinio senaties normų taikymo kreditoriui skaičiuojamiems bei ne teismine tvarka reikiams ir (ar) privestai vykdomiems reikalavimams, tačiau teismas taikyti tokių teisių gynbos būdą (taikyti ieškinio senatį) turi teisę, atsižvelgdamas į [CK 1.133](#) straipsnį, tik jeigu skolininkas nėra prievolės įvykdęs kreditorius.
29. Nagrinėjamoje byloje teismai nustatė, jog šalys 2005 m. spalio 25 d. valstybinės žemės pirkimo-pardavimo sutartimi susitarė, jog, ieškovei pažeidus atsiskaitymo terminus ir sąlygas, neatsižvelgiant į ieškovės įrašytus duomenis mokėjimo dokumentuose, įmokos bus paskirstomos (įskaitomos) pirmiausia įskaitant einamųjų metų palūkanas, antra eile – delspinigius, ir tik po to – mokėjimus už žemę. Ieškovei šį įmokų paskirstymo tvarką buvo žinoma, todėl ji, atlikdama pavēluotus mokėjimus, turėjo suvokti, kad jos sumokėtos sumos bus įskaitomos pagal sutartyje nustatytą eiliskumą. Atsakovės veiksmai atliekant mokėjimų įskaitymą pagal sutartyje nustatytą eiliskumą yra teisėti, nes, kaip jau minėta, tik teismas turi teisę taikyti ieškinio senatį. Todėl šie ieškovės mokėjimai ir atsakovės pagal sutartį atliktas įmokų paskirstymas negali būti vertinami kaip atlikti prieš ieškovės valią ar neteisėti. Dėl šios priežasties ieškove, jau įvykdžiusi prievolę atsakovei, sumokėdama atsakovės priskačiuotas netesybas, negali išsireikšėti, kad ieškinio senaties terminą viršijanti netesybų.
30. Bylą nagrinėję teismai neteisingai aiškino ir taikė ieškinio senatį reglamentuojančias teisės normas, nepagrįstai netaikė [CK 1.133 straipsnio](#) normos kartu su [1.126 straipsnio 2 dalimi](#), dėl to neteisingai pritaikė šias normas nagrinėjamoje byloje, todėl, nesant tam teisinio pagrindo, taikė ieškinio senatį ir tenkino ieškovės ieškinį.
31. Kadangi nagrinėjamoje byloje nereikia nustatyti naujų faktinių aplinkybių, teismų nustatytos faktinės aplinkybės ginčo šalių nėra ginčijamos, teismų padaryta teisės taikymo klaida gali būti pašalinta kasaciniame teisme, todėl pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesiniai sprendimai naikintini ir byloje priimtinas naujas sprendimas – ieškovės ieškiny atmetamas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

32. Šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą ([CPK 93 straipsnio 1](#) dalis). Jeigu kasacinis teismas, neperduodamas bylos iš naujo nagrinėti, pakeičia teismo sprendimą arba priima naują sprendimą, jis atitinkamai pakeičia bylinėjimosi išlaidų paskirstymą ([CPK 93 straipsnio 5](#) dalis).
33. Atsakovė sumokėjo po 2146 Eur žymio mokesčio už apeliacinį ir kasacinį skundus, iš viso – 4292 Eur. Tenkinant atsakovės kasacinį skundą ir ieškinį atmetant, jai iš ieškovės priteistas bylinėjimosi išlaidų, patirtų sumokant žyminį mokesį už apeliacinį ir kasacinį skundus, atlyginimas – 4292 Eur ([CPK 93 straipsnio 1](#) dalis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 4 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Vilniaus apygardos teismo 2019 m. rugsėjo 26 d. sprendimą ir Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. liepos 23 d. nutartį panaikinti ir priimti naują sprendimą. Ieškovės uždarosios akcinės bendrovės „Jbrahin“ ieškinį atmesti. Priteisti iš ieškovės uždarosios akcinės bendrovės „Jbrahin“ (j. a. k. 111540333) atsakovei Nacionalinei žemės tarnybai prie Žemės ūkio ministerijos (j. a. k. 188704927) 4292 (keturis tūkstančius du šimtus devyniasdešimt du) Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo. Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai
Davidonienė

Tamiras